

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av strafflagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att i strafflagen görs de tekniska ändringar som den reform som gäller inrättandet av landskapen och ordnandet av social- och hälsovården förutsätter. Definitionerna av allmänna val och allmän omröstning i anslutning till bestämmelserna om valbrott föreslås bli kompletterade genom omnämmanden av landskapsval och folkomröstning i landskap. I bestämmelserna om åtalsrätt och hörande i samband med egenmäktigt omhändertagande av barn föreslås det att omnämmandet av att socialnämnden i kommunen ska höras ersätts med ett omnämmande av att affärsverket i det landskap ska höras där barnet är bosatt eller befinner sig eller som annars uppenbarligen har de bästa uppgifterna om barnet. I fråga om Åland hörs den socialvårdsmyndighet som är behörig enligt Ålands landskapslagstiftning. Definitionen av subvention i det kapitel i strafflagen som gäller brott mot den offentliga ekonomin kompletteras genom omnämmanden av landskapet. I definitionen av en tjänsteman och av en person som sköter offentligt förtroendeuppdrag i det kapitel i strafflagen som gäller tjänstebrott föreslås kompletteringar som avser landskapsstrukturen.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt och i harmonisering med ikraftträdandet av de delar av reformen gällande inrättandet av landskapen och ordnandet av social- och hälsovården som utgör grunden för de föreslagna ändringarna.

RP 65/2018 rd

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
MOTIVERING	3
1 Nuläge och föreslagna ändringar	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Definitionerna av allmänna val och allmän omröstning i 14 kap. 7 § i strafflagen.....	4
1.3 Åtalsrätt vid egenmäktigt omhändertagande av barn	6
1.4 Definition av subvention	8
1.5 Definitionen av en tjänsteman och av en person som sköter offentligt förtroendeuppdrag	10
1.6 40 kap. 11 § 1 punkten i strafflagen	12
1.7 40 kap. 11 § 2 punkten i strafflagen	15
2 Propositionens konsekvenser	16
3 Beredningen av propositionen och samband med andra propositioner.....	17
4 Ikraftträdande	17
5 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning	17
LAGFÖRSLAG	19
Lag om ändring av strafflagen.....	19
BILAGA	22
PARALLELLTEXT	22
Lag om ändring av strafflagen.....	22

MOTIVERING

1 Nuläge och föreslagna ändringar

1.1 Bakgrund

I det reformpaket som gäller inrättande av landskap och ordnande av social- och hälsovården (nedan även *landskaps- och social- och hälsovårdsreformen*) lämnades det i mars—juni 2017 följande regeringspropositioner:

— Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse (RP 15/2017 rd)

— Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om kundens valfrihet inom social- och hälsovården samt ändring av 2 § i lagen om statens revisionsverk (RP 47/2017 rd)

— Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om produktion av social- och hälsotjänster (RP 52/2017 rd)

— Regeringens proposition till riksdagen om komplettering av regeringens proposition (RP 15/2017 rd) med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse i fråga om de bestämmelser som gäller finansiering av landskapen (RP 57/2017 rd) och

— Regeringens proposition till riksdagen om komplettering av regeringens proposition (RP 15/2017 rd) med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse i fråga om de bestämmelser som gäller Ålands finansiella ställning (RP 71/2017 rd).

Grundlagsutskottet har gett ett utlåtande om propositionerna och i utlåtandet förutsatt att det görs vissa ändringar (GrUU 26/2017 rd).

I reformen har det den 8 mars 2018 dessutom överlämnats följande propositioner:

— Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om verkställigheten av landskapsreformen och om omorganisering av statens tillstånds-, styrnings- och tillsynsuppgifter (RP 14/2018 rd),

— Regeringens proposition till riksdagen om komplettering av regeringens proposition med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse (RP 15/2017 rd) när det gäller ersättning för landskapens mervärdesskattkostnader samt vissa finansieringslösningar (RP 15/2018 rd) och

— Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om kundens valfrihet inom social- och hälsovården och till vissa lagar som har samband med den (RP 16/2018 rd).

I denna proposition handlar det om att genomföra de tekniska ändringar i strafflagen som inrättandet av landskapen och överföringen av uppgifter från kommunerna till landskapen föranleder. Båda åtgärderna ingår i den propositions helhet som är under behandling i riksdagen.

1.2 Definitionerna av allmänna val och allmän omröstning i 14 kap. 7 § i strafflagen

I 14 kap. i strafflagen föreskrivs det om brott mot politiska rättigheter. I kapitlet finns straffbestämmelser om valbrott (1 §), röstköp (2 §), röstningsfusk (3 §), förvanskande av valresultat (4 §), kränkning av politisk handlingsfrihet (5 §) och hindrande av möte (6 §). Valbrott enligt 1—4 § i kapitlet aktualiseras i samband med begreppen ”allmänna val” och ”allmän omröstning”.

Dessa grundläggande begrepp definieras i 7 § i kapitlet. Enligt 7 § 1 mom. avses med allmänna val statliga val, lagtingsval, kommunala val och val av företrädare i Europaparlamentet samt allmänna kyrkliga val. Enligt 2 mom. avses med allmän omröstning statliga och kommunala folkomröstningar.

Med utgångspunkt i regeringens proposition 94/1993 rd totalreviderades bestämmelserna i strafflagens 14 kap. i den andra fasen av totalreformen av strafflagen genom lag 578/1995 som trädde i kraft den 1 september 1995. Bestämmelsen i 14 kap. 7 § kompletterades genom lag 1010/1995 med ett rekvisit om val av företrädare i Europaparlamentet. Även denna lag trädde i kraft den 1 september 1995.

Före 1995 års reform fanns bestämmelser om valbrott i strafflagens 14 kap., i 5 § i 1928 års riksdagsordning (7/1928) och i 31 § i lagen om val av republikens president (1076/1991).

Enligt detaljmotiveringen till strafflagens 14 kap. 7 § 1 mom. i regeringens proposition 94/1993 rd (s. 81) avsågs i kapitlet med allmänna val statliga val, lagtingsval i landskapet Åland, kommunala val och allmänna kyrkliga val. Statliga val var vid den tidpunkten riksdagsval och val av republikens president. Med kommunala val åsyftades kommunalval och val av kommundelsfullmäktige. Allmänna kyrkliga val var enligt motiveringen inom den evangelisk-lutherska kyrkan t.ex. prästval, val av kyrkofullmäktige och val av församlingsråd samt inom det ortodoxa kyrkosamfundet val av präst, diakon och kantor. Även om definitionen av val var avsedd att vara en uttömmande förteckning över i kapitlet avsedda allmänna val innehöll den inte uttryckliga omnämmanden av alla val som kunde komma i fråga. Om nya allmänna statliga eller kommunala val infördes, skulle enligt motiveringen bestämmelsen även tillämpas på dem. Däremot nämndes i bestämmelsen inte val av länsdelfullmäktige eller eventuella andra nya val till beslutsorgan på landskapsnivå. Om sådana val skulle behöva regleras senare skulle det enligt motiveringen vara skäl att komplettera bestämmelsen till denna del.

Med allmänna val avsågs enligt motiveringen val i vilka rösträtten är allmän och inte förbehålles endast en viss grupp. I Finland ordnades flera viktiga val där rösträtten likväl inte var allmän. På sådana, t.ex. på val inom fackföreningsrörelsen, telefonföreningarna och försäkringsbolagen, skulle bestämmelsen inte tillämpas. Med allmänna val avsågs inte heller interna val inom partierna vid val av riksdagsmannakandidater eller presidentkandidater. Bestämmelsen var inte heller avsedd att tillämpas på val till universitetens och högskolornas beslutande organ.

Enligt motiveringen till 14 kap. 7 § 2 mom. avsågs med allmänna omröstningar statliga och kommunala folkomröstningar. De grundläggande bestämmelserna om dem fanns i III a kap. i 1919 års regeringsform (94/1919) och i 10 a kap. i kommunallagen (953/1976).

I 14 § i grundlagen föreskrivs det om rösträtt och rätt till inflytande. Enligt 14 § 1 mom. har varje finsk medborgare som har fyllt aderton år rätt att rösta i statliga val och folkomröstningar. I fråga om valbarhet vid statliga val gäller vad som särskilt föreskrivs i grundlagen. Enligt 14 § 2 mom. (1112/2011) har varje finsk medborgare och varje i Finland bosatt medborgare i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen som har fyllt aderton år rätt att rösta i val till

RP 65/2018 rd

Europaparlamentet enligt vad som bestäms genom lag. Enligt första meningen i 14 § 3 mom. har varje finsk medborgare och varje i Finland stadigvarande bosatt utlänning som har fyllt aderton år rätt att rösta i kommunalval och i kommunala folkomröstningar enligt vad som bestäms genom lag. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om landskaps- och social- och hälsovårdsreformen som helhet konstaterat att grundlagens 14 § enligt utskottets mening bör kompletteras så att där utöver övriga val också framgår landskapsvalen (GrUU 26/2017 rd s. 26).

I grundlagens 53 § finns bestämmelser om folkomröstning och medborgarinitiativ. Enligt 53 § 1 mom. fattas beslut om att ordna rådgivande folkomröstning genom en lag, som skall innehålla bestämmelser om tidpunkten för omröstningen och om de alternativ som skall föreläggas de röstande. Enligt 53 § 2 mom. utfärdas bestämmelser om förfarandet vid folkomröstning genom lag.

Bestämmelserna i 1 § i vallagen (714/1998) gäller lagens tillämpningsområde. I 1 § 1 mom. sägs det att utöver vad som i grundlagen och kommunallagen (410/2015) föreskrivs om val innehåller lagen bestämmelser om förrättandet av 1) val av riksdagsledamöter (riksdagsval), 2) val av republikens president (presidentval), 3) kommunalval, 4) val av finländska ledamöter till Europaparlamentet (Europaparlamentsval). Enligt 1 § 2 mom. finns bestämmelser om kommunalval i landskapet Åland i landskapets lagstiftning.

Enligt det förslag till ändring av vallagen (lagförslag 19) som ingår i regeringens proposition RP 15/2017 rd föreslås lagens 1 § 1 mom. bli kompletterat så att där nämns landskapsval. Enligt det föreslagna 1 § 2 mom. i vallagen finns bestämmelser om val dessutom i grundlagen, landskapslagen (/) och kommunallagen. Bestämmelser om landskapsval och kommunalval som förrättas i landskapet Åland finns i landskapets lagstiftning.

Kommunallagens 15 § gäller kommunalval. Enligt 15 § 1 mom. första meningen utses ledamöterna och ersättarna i fullmäktige genom kommunalval som förrättas i kommunen.

Kyrkolagen (1054/1993) gäller den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. I VI avdelningen i kyrkolagen finns bestämmelser om val. Lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006) gäller den ortodoxa kyrkan i Finland. I lagen finns bestämmelser om val av personer till förtroendeuppdrag.

I lagen om förfarandet vid rådgivande folkomröstningar (571/1987) finns bestämmelser om förfarandet vid (statliga) rådgivande folkomröstningar. Bestämmelser om det förfarande som ska iakttas vid rådgivande kommunala folkomröstningar finns i ifrågavarande lag (656/1990). Bestämmelser om kommunal folkomröstning finns i 24 § i kommunallagen och bestämmelser om rösträtt vid kommunal folkomröstning i 21 § i den lagen.

I 17 § i det förslag till landskapslag som ingår i regeringens proposition 15/2017 rd föreslås bestämmelser om landskapsval. Enligt det föreslagna 17 § 1 mom. utses ledamöterna och ersättarna i landskapsfullmäktige genom val som förrättas i landskapet (landskapsval). Landskapsfullmäktiges mandattid är fyra år och den börjar vid ingången av juni månad valåret. Enligt 17 § 2 mom. är landskapsval direkta, hemliga och proportionella. Alla röstberättigade har lika rösträtt. Enligt 17 § 3 mom. utfärdas bestämmelser om förrättande av landskapsval i vallagen.

I 25 § i den föreslagna landskapslagen finns en grundläggande bestämmelse om folkomröstning i landskap. Enligt 25 § 1 mom. första meningen kan landskapsfullmäktige besluta att en rådgivande folkomröstning ska ordnas i landskapet i en fråga som hör till landskapet. Enligt 25 § 2 mom. har alla röstberättigade lika rösträtt. Omröstningen är hemlig. Enligt 25 § 4 mom.

RP 65/2018 rd

finns bestämmelser om ordnande av folkomröstningar i lagen om förfarandet vid rådgivande folkomröstningar i landskap och kommuner.

Det landskapsval som avses i 17 § i förslaget till landskapslag har karaktären av allmänna val. Den folkomröstning i landskapet som avses i 25 § i förslaget till landskapslag har karaktären av allmän omröstning. Det är skäl att till definitionen av allmänna val i strafflagens 14 kap. 7 § 1 mom. foga ett omnämnande av landskapsval, och till definitionen av allmän omröstning i 2 mom. i samma paragraf foga ett omnämnande av folkomröstning i landskap.

Bestämmelsen i strafflagens 14 kap. 7 § 1 mom. föreslås dessutom bli ändrad så att där i stället för statliga val nämns riksdagsval och presidentval. På motsvarande sätt föreslås uttrycket ”val av företrädare för Europaparlamentet” bli ersatt med den kortare benämningen ”Europa-parlamentsval”. I paragrafens 2 mom. ändras dessutom den finska språkdräkten.

Självstyrelselagen för Åland (1144/1991) trädde i kraft den 1 januari 1993. Bestämmelserna i lagens 18 § gäller landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt 18 § 1 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Enligt 4 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda och disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare. Enligt 25 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelserna i självstyrelselagens 27 § gäller rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt paragrafens 22 respektive 42 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt, med undantag av vad som bestäms i 18 § 25 punkten i lagen, och i fråga om övriga angelägenheter som enligt grunderna i lagen ska hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet.

I självstyrelselagens 71 §, som gäller tidigare stadgandens giltighet, sägs det att har genom lagen eller med stöd av den till rikslagstiftningen hänförs ett rättsområde som tidigare reglerats genom landskapslag, eller till landskapets lagstiftningsbehörighet överförs ett område som tidigare har reglerats genom rikslagstiftning, ska landskapslag eller rikslagstiftning, som inom detta rättsområde tillkommit innan självstyrelselagen har trätt i kraft, fortfarande tillämpas i landskapet till dess den upphävs, landskapslagen genom förordning och rikslagstiftningen genom landskapslag.

Bestämmelserna i 18 § 4 och 25 punkten i självstyrelselagen för Åland är ursprungliga bestämmelser, och också bestämmelsen i 1 punkten i den paragrafen har till den del som är relevant i detta sammanhang i sak samma innehåll som i den lag som stiftades 1991. Även punkterna 22 och 42 i självstyrelselagens 27 § är i ursprunglig form. Bestämmelserna var således i kraft redan när RP 94/1993 rd utarbetades och när bestämmelserna i strafflagens 14 kap. 7 § utfärdades 1995 med stöd av den propositionen. Enligt detaljmotiveringen till 14 kap. 7 § 1 mom. i regeringens proposition 94/1993 rd ska i kapitlet med allmänna val avses statliga val, lagtingsval i landskapet Åland, kommunala val och allmänna kyrkliga val.

Med stöd av det som sägs ovan har i denna proposition i den föreslagna definitionen av allmänna val i 14 kap. 7 § 1 mom. inte inkluderats val av ledamöter till Ålands lagting.

1.3 Åtalsrätt vid egenmäktigt omhändertagande av barn

RP 65/2018 rd

I 25 kap. i strafflagen föreskrivs det om brott mot friheten. I 25 kap. 9 § finns bestämmelser om åtalsrätt. Enligt 9 § 2 mom. får åklagaren inte väcka åtal för egenmäktigt omhändertagande av barn, om detta skulle strida mot barnets fördel. Innan åtal väcks ska socialnämnden i den kommun höras där barnet är bosatt eller befinner sig eller som annars uppenbarligen har de bästa uppgifterna om barnet. Både straffbestämmelsen om egenmäktigt omhändertagande av barn (25 kap. 5 §) och bestämmelsen om åtalsrätt som gäller detta (25 kap. 9 § 2 mom.) togs in i strafflagen i den andra fasen av totalreformen av strafflagen efter behandling i lagutskottet (LaUB 22/1994 rd, s. 14—16). Lagstiftningen trädde i kraft den 1 september 1995.

Inom landskaps- och social- och hälsovårdsreformerna överförs uppgifterna inom socialvården på landskapens ansvar. Socialnämnden i kommunen är således inte längre den instans som ska höras enligt strafflagens 25 kap. 9 § 2 mom. Lagstiftningen bör därför ändras.

I 30 § i kommunallagen finns bestämmelser om kommunens organ. Enligt 30 § 2 mom. 1 punkten kan fullmäktigen tillsätta nämnder som lyder under kommunstyrelsen eller utskott i stället för dem för skötseln av uppgifter av bestående natur.

Enligt 2 kap. 6 § 1 mom. i socialvårdslagen (710/1982) sköts de uppgifter som enligt den lagen ansluter sig till verkställigheten av socialvården samt de uppgifter som enligt någon annan lag åligger socialnämnden eller något annat motsvarande organ av ett eller flera kollegiala organ som utses av kommunen. Enligt paragrafens 2 mom. ska organet även företräda kommunen, bevaka dess rätt och föra talan i ärenden som angår individuell verkställighet av socialvården samt i dessa ärenden på kommunens vägnar ingå avtal och andra rättshandlingar. Enligt 3 mom. kan en sektion i organet ombetros att avgöra även andra ärenden än sådana som avses i 71 a § 1 mom. kommunallagen.

1982 års socialvårdslag har ersatts av 2014 års socialvårdslag (1301/2014). Bestämmelserna i 61 § gäller lagens ikraftträdande. Enligt 61 § 2 mom. andra meningen förblir den tidigare lagens 2 kap., 27 d, 27 e, 40 och 41 § samt 5 och 8 kap. i kraft (269/2015).

Den föreslagna landskapslagens 6 § gäller landskapets uppgiftsområden. Enligt 6 § 1 mom. 1 punkten sköter landskapet de uppgifter som åligger det enligt lag på uppgiftsområdet för social- och hälsovården. Enligt 5 § i förslaget till lag om ordnande av social- och hälsovård, som också ingår i RP 15/2017 rd (lagförslag 2), ska landskapet ordna lagstadgad social- och hälsovård för sina invånare. Andra har rätt att få social- och hälsovårdstjänster i enlighet med vad som föreskrivs annanstans. Enligt första meningen i 9 § i lagen vilar ansvaret för att ordna social- och hälsovård på de landskap som avses i landskapslagen. I den föreslagna landskapslagens 7 § föreskrivs det om organiseringsansvar. Enligt 7 § 1 mom. kan landskapet organisera skötseln av sina uppgifter självt eller avtala om överföring av organiseringsansvaret på ett annat landskap. Dessutom får organiseringen av uppgifterna, enligt vad som särskilt föreskrivs i lag, samlas på ett eller flera landskap, om det är nödvändigt för att förbättra kvaliteten och tillgången på tjänster, främja tillgodoseendet av språkliga rättigheter eller garantera tillräckliga personalresurser och andra resurser eller tillräcklig särskild expertis som behövs för den berörda uppgiften eller om det är nödvändigt av någon annan motsvarande och grundad anledning.

I 29 § i den föreslagna landskapslagen föreskrivs det om landskapets organ. Enligt 29 § 2 mom. kan landskapsfullmäktige tillsätta 1) nämnder som lyder under landskapsstyrelsen för skötseln av uppgifter av bestående natur, 2) direktioner som lyder under landskapets organ för skötseln av en bestämd uppgift, 3) sektioner i landskapsstyrelsen samt i nämnder och direktioner. Enligt 29 § 3 mom. kan landskapsstyrelsen, och med stöd av ett beslut av landskapsfullmäktige även andra organ, tillsätta en kommitté för att sköta en viss uppgift.

I 52 § i landskapslagen föreskrivs det om landskapets affärsverks ställning och uppgifter. Enligt paragrafens 1 mom. ska landskapet inrätta ett eller flera affärsverk med uppgift att producera sådana social- och hälsovårdstjänster som omfattas av landskapets organiseringsansvar, och andra tjänster enligt vad som föreskrivs särskilt, samt utföra uppgifter som landskapet har anvisat verket utifrån sitt organiseringsansvar. Varje affärsverk ansvarar för den utövning av offentlig makt som krävs för de tjänster det har ansvar för att producera. Affärsverken ska också ge landskapet experthjälp när det gäller att fullgöra landskapets uppgifter. Uppgifterna för landskapets affärsverk anges närmare i förvaltningsstadgan. Enligt paragrafens 2 mom. fungerar landskapets affärsverk som en del av landskapet.

I 2 § i lagen om hemkommun (201/1994) finns bestämmelser om hemkommunen. Enligt 2 § 1 mom. är en persons hemkommun med de undantag som föreskrivs i lagen den kommun där han eller hon bor. Hemkommunen för ett nyfött barn är den kommun där barnets mor har sin hemkommun när barnet föds. I 2 § 2 mom. sägs det att har en person i sin användning flera bostäder eller ingen bostad alls, är hans eller hennes hemkommun den kommun som han eller hon på grund av sina familjeförhållanden, sin utkomst eller andra motsvarande omständigheter själv anser som sin hemkommun och till vilken han eller hon med hänsyn till de ovan nämnda omständigheterna har den fastaste anknytningen. I 2 § 3 mom. sägs det att har en persons egen uppfattning om vilken kommun som är hans eller hennes hemkommun inte kunnat utredas, är hans eller hennes hemkommun den kommun till vilken han eller hon ska anses ha den fastaste anknytningen med hänsyn till sitt boende, sina familjeförhållanden, sin utkomst och andra motsvarande omständigheter.

I den föreslagna landskapslagens 3 § finns bestämmelser om landskapets medlemmar. Enligt paragrafen är medlemmar av ett landskap 1) de vars hemkommun enligt lagen om hemkommun hör till landskapet (invånare i landskapet), 2) kommunerna inom landskapets område, 3) sammanslutningar och stiftelser som har hemort i landskapet, 4) de som äger eller besitter fast egendom i landskapet.

Med anledning av det som anges ovan föreslås det att andra meningen i strafflagens 25 kap. 9 § 2 mom. ändras så att innan åtal väcks ska affärsverket i det landskap höras där barnet är bosatt eller befinner sig eller som annars uppenbarligen har de bästa uppgifterna om barnet.

Enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen för Åland har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som stadgas i 25 och 26 §; förundersökning, verkställighet av domar och straff samt utlämning för brott. Enligt 18 § 13 punkten i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om socialvård, med undantag för ärenden som gäller administrativa ingrepp i den personliga friheten, som i enlighet med lagens 27 § 24 punkt hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Därför finns det skäl att i samband med ändringen av bestämmelsen om hörande i strafflagens 25 kap. 9 § 2 mom. också föreskriva om att man i fråga om Åland ska höra den socialvårdsmyndighet som är behörig enligt Ålands landskapslagstiftning.

1.4 Definition av subvention

I strafflagens 29 kap. finns bestämmelser om brott mot den offentliga ekonomin. Kapitlet stiftades som ett led i den första fasen av totalreformen av strafflagen genom lag 769/1990 och trädde i kraft den 1 januari 1991. Bestämmelserna i kapitlet har sedan dess till vissa delar ändrats och kompletterats. I kapitlet finns bestämmelser om bl.a. subventionsbrott, vilka är subventionsbedrägeri (5 §), grovt subventionsbedrägeri (6 §), subventionsmissbruk (7 §) och sub-

RP 65/2018 rd

ventionsförseelse (8 §). I 9 § i kapitlet togs det in bestämmelser med definitioner. Bestämmelserna i 9 § 2 och 3 mom. gällde definitionen av subvention. Bestämmelserna om definitionen av subvention kompletterades 1998 bland annat med ett rekvisit om Europeiska gemenskapernas allmänna budget.

Enligt 29 kap. 9 § 2 mom. avses med subvention i kapitlet ekonomiskt stöd som beviljas för något annat ändamål än privat konsumtion 1) antingen enligt lag eller efter prövning av statens, en kommuns eller något annat offentligt samfunds medel eller, enligt vad som därom särskilt bestäms genom lag, av en sammanslutnings eller stiftelses medel, eller 2) ur Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning. Enligt 9 § 3 mom. anses som ekonomiskt stöd även lån, räntestöd och säkerhet för lån.

Enligt 9 § 2 mom. 1 punkten kan subvention således vara ekonomiskt stöd som beviljas av statens, en kommuns eller något annat offentligt samfunds medel. Motsvarande stöd kan också beviljas av landskapets medel. Ett landskap är ett sådant offentligt samfund som avses i bestämmelsen. Eftersom staten och en kommun emellertid nämns särskilt i bestämmelsen, är det motiverat att 2 mom. 1 punkten kompletteras med ett uttryckligt omnämnande av ett landskap, som placerar sig mellan staten och en kommun.

Uttrycket Europeiska gemenskaperna i 2 mom. 2 punkten föreslås samtidigt uppdateras så att det lyder Europeiska unionen.

Enligt 9 § 4 mom. avses med subvention även statsandel eller statsunderstöd till en kommun eller en samkommun. I motiveringen till bestämmelsen (RP 66/1988 rd s. 69) konstaterades det att trots att kommunerna utgjorde en del av den offentliga förvaltningen och deras statsbidrag således inte utgjorde inkomstöverföringar till mottagare utanför den offentliga ekonomin, jämfördes kommunerna i egenskap av understödstagare i hög grad med privata sammanslutningar. Kommunerna konkurrerade hårt om statens stöd. I denna konkurrens hade enbart bestämmelserna om tjänstebrott och den sedvanliga bedrägeribestämmelsen inte räckt till för att garantera sanningshalten i de uppgifter som kommunerna lämnar och för att garantera att subventionerna blir rätt använda. Bland annat av dessa orsaker var det enligt motiveringen skäl att jämställa kommunernas statsbidrag med subventioner till mottagare utanför de offentliga samfunden.

Kommunerna har beskattningsrätt, och deras inkomster baserar sig delvis på statsandelar. Landskapen kommer inte att ha beskattningsrätt. Avsikten är att finansieringen av landskapen ska basera sig på den finansiering till landskapen som avses i det förslag till lag om landskapens finansiering som ingår i RP 15/2017 rd (lagförslag 4, nedan *finansieringslagen*). Enligt RP 57/2017 rd ska de föreslagna bestämmelserna ändras till vissa delar. Enligt finansieringslagens 3 § 2 mom. som gäller den statliga finansieringen till landskapen beviljas varje landskap statlig finansiering till ett belopp som fås genom addering av de kalkylerade kostnaderna för social- och hälsovården enligt 9 § och de kalkylerade kostnaderna för landskapens övriga uppgifter enligt 17 §. Enligt 1 mom. i finansieringslagens 22 § som gäller beviljande och utbetalning av den statliga finansieringen beviljar finansministeriet landskapen statlig finansiering utan ansökan före utgången av året före finansåret. Enligt 4 § 1 mom. i finansieringslagen beslutar landskapet om hur den statliga finansieringen ska fördelas för skötseln av landskapets uppgifter. I finansieringslagens 7 § föreslås bestämmelser om höjd finansiering för landskapet enligt prövning och i lagens 4 § 2 mom. föreslås bestämmelser om landskapens rätt att ta ut kund- och användningsavgifter.

En kommun kan få statsunderstöd i enlighet med lagstiftningen om statsunderstöd. Också ett landskap kan i vissa situationer beviljas statsunderstöd. Exempelvis enligt 2 mom. i finansie-

ringslagens 8 § som gäller statlig finansiering till landskap som befinner sig i ekonomiska svårigheter kan således landskapet av statsmedel beviljas statsunderstöd enligt statsunderstödslagen (688/2001), om landskapets ekonomiska svårigheter är långvariga och hotar äventyra de ekonomiska och till ordnandet av social- och hälsovårdstjänster eller skötseln av övriga uppgifter anknyttande förutsättningarna att klara av sina uppgifter, och lån eller statsborgen enligt 1 mom. inte kan anses vara ett tillräckligt eller ändamålsenligt medel att lösa landskapets ekonomiska svårigheter. För att statsunderstöd ska kunna beviljas krävs det dessutom att det kan anses nödvändigt för att trygga de social- och hälsovårdstjänster som landskapet ordnar eller andra uppgifter som landskapet sköter.

Med hänsyn till det som sägs ovan föreslås det att 29 kap. 9 § 4 mom. i strafflagen kompletteras så att också ett landskap nämns som en i bestämmelsen avsedd stadsunderstödstagare.

1.5 Definitionen av en tjänsteman och av en person som sköter offentligt förtroendeuppdrag

I 118 § i grundlagen föreskrivs det om ansvar för ämbetsåtgärder. Enligt 118 § 3 mom. har var och en som har lidit rättskränkning eller skada till följd av en lagstridig åtgärd eller försumelse av en tjänsteman eller någon som sköter ett offentligt uppdrag, enligt vad som bestäms genom lag, rätt att yrka att denne döms till straff samt kräva skadestånd av det offentliga samfundet eller av tjänstemannen eller den som sköter det offentliga uppdraget. Här avsedd åtalsrätt föreligger emellertid inte, om åtalet enligt grundlagen ska behandlas i riksrätten. Tjänsteansvar omfattar också straffrättsligt tjänsteansvar. Bestämmelser om tjänstebrott finns i strafflagens 40 kap.

Strafflagens bestämmelser om tjänstebrott har setts över grundligt genom ändringar 1989 (792/1989) och 2002 (604/2002).

I tjänstebrottsreformen 1989 utgick man ifrån att en tjänsteman, och i de flesta fall också en offentligt anställd arbetstagare, kan göra sig skyldig till tjänstebrott enligt 40 kap. Definitioner av en tjänsteman och av en offentligt anställd arbetstagare fanns i strafflagens 2 kap. 12 §. Det straffrättsliga tjänstemannabegreppet avvek från det förvaltningsrättsliga tjänstemannabegreppet.

Bestämmelserna om tjänstebrott sågs över 2002. I den reformen togs i strafflagens 40 kap. som gäller tjänstebrott i 11 § in definitioner av en tjänsteman, en person som sköter offentligt förtroendeuppdrag, en offentligt anställd arbetstagare, en utländsk tjänsteman, en person som utövar offentlig makt och en ledamot av ett utländskt parlament. Man strävade nu efter att definiera tjänstemannabegreppet så att det så långt det var möjligt skulle sammanfalla med det förvaltningsrättsliga tjänstemannabegreppet.

I strafflagens 40 kap. finns 11 straffbestämmelser. I nio straffbestämmelser definieras gärningsmannen som tjänsteman (allmänt tjänstebrott i 1—3 §, 5 § 1 och 2 mom. och 7—10 §) och i två som riksdagsledamot (tagande av muta som riksdagsledamot i 4 § och grovt tagande av muta som riksdagsledamot i 4 a §).

I 40 kap. 12 § finns en bestämmelse om tillämpningsområdet. I bestämmelsen anges straffbestämmelsernas tillämplighet utöver på tjänstemän på de persongrupper som avses i definitionen i 40 kap. 11 §. Alla typer av tjänstebrott gäller således inte alla persongrupper, utan omfattningen av ansvaret är olika för olika persongrupper. Denna utgångspunkt är ändamålsenlig

bl.a. med hänsyn till ultima ratio-principen, dvs. principen om att ett straffrättsligt straff ska vara det sista alternativet.

I strafflagens 40 kap. 11 § 1 punkt avsedda personer som står i tjänsteförhållande eller därmed jämförbart anställningsförhållande, i 11 § 2 punkten avsedda personer som sköter offentligt förtroendeuppdrag samt i 11 § 5 punkten avsedda personer som utövar offentlig makt kan göra sig skyldiga till alla typer av allmänt tjänstebrott. En person kan ha fullt tjänsteansvar på mer än en grund, t.ex. på grund av tjänstemannaställning eller utövning av offentlig makt.

Offentligt anställda arbetstagare som avses i 40 kap. 11 § 3 punkten kan göra sig skyldiga till tagande av muta enligt 40 kap. 1—3 § och brott mot tjänstehemlighet enligt 40 kap. 5 §. Också offentligt anställda arbetstagare har således tjänsteansvar, men ansvarets räckvidd är snävare än för tjänstemän.

I 2002 års tjänstebrottsreform ansåg man det vara rätt svårt att på ett uttömmande sätt definiera räckvidden av det personliga tjänsteansvaret i de allmänna bestämmelserna i strafflagens 40 kap. Därför antog man den utgångspunkt som framgår av 40 kap. 12 § 5 mom., nämligen att det också är möjligt att utfärda särskilda bestämmelser om straffrättsligt tjänsteansvar. I vår lagstiftning finns drygt 150 bestämmelser om att bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas på personer som sköter vissa uppgifter. Med avvikelse från det som sägs i strafflagens 40 kap. 11 § 1 punkt omfattar vissa bestämmelser om tjänsteansvar utanför strafflagen personer som står i anställningsförhållande till ett aktiebolag eller är i ledningen för ett sådant.

Det regleringssätt som avses i strafflagens 40 kap. 12 § 5 mom. föreslås bli använt också i vissa föreslagna lagar som ingår i RP 14/2018 rd, samt i den i RP 16/2018 rd ingående föreslagna lagen om kundens valfrihet inom social- och hälsovården (nedan *valfrihetslagen*), i den lagens 75 § som gäller straffrättsligt tjänste- och skadeståndsansvar. Enligt den paragrafen tillämpas på dem som är anställda hos en privat social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhet som producerar direktvalstjänster och på dem som är anställda hos en underleverantör till en privat producent av direktvalstjänster vad som i 40 kap. i strafflagen föreskrivs om straffrättsligt tjänsteansvar när de utför uppgifter som avses i denna lag. Detsamma gäller för dem som är anställda hos en tjänsteproducent som tillhandahåller tjänster mot kundsedel eller enligt en personlig budget och som är införd i det register som avses i 10 § i tjänsteproducentlagen. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974). Bestämmelsen kompletterades med anledning av grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 26/2017 rd, s. 55—56).

Liksom de sedvanliga bestämmelserna om särskilt tjänsteansvar ska tjänsteansvar enligt 75 § i valfrihetslagen gälla samtliga allmänna tjänstebrott. Också landskapets affärsverk ska kunna producera tjänster som avses i 75 § i valfrihetslagen. Enligt 75 § 1 mom. i den föreslagna landskapslagen, vilken paragraf gäller landskapets anställda, står de som är anställda hos ett landskap i tjänsteförhållande eller arbetsavtalsförhållande till landskapet. I fråga om tjänsteförhållanden och arbetsavtalsförhållanden och tjänste- och arbetskollektivavtal i landskapen gäller vad som föreskrivs särskilt. Enligt paragrafens 2 mom. sköts uppgifter i vilka offentlig makt utövas i tjänsteförhållande. För en sådan uppgift inrättas en tjänst. Av grundad anledning kan en person dock för en sådan uppgift anställas i tjänsteförhållande också utan att en tjänst inrättas för uppgiften.

Beroende på uppgiftsarrangemangen kan en person som avses i 75 § i valfrihetslagen därmed ha ett mer omfattande straffrättsligt tjänsteansvar än en sådan anställd hos ett offentligt samfund, dvs. ett landskap, som utför en motsvarande social- och hälsovårdsuppgift, när personen i fråga inte utövar offentlig makt.

Graderingen av tjänsteansvarets räckvidd anknyter till den materiellträttsliga reglering som gäller skötseln av tjänster och uppgifter och utvecklingen av den regleringen, samt till den grundläggande strukturen för och de grundläggande lösningar som tillämpas i fråga om tjänsteansvar. Samtliga gärningar där offentlig makt har utövats omfattas i alla händelser både för närvarande och efter reformen av omfattande tjänsteansvar. Att en person i något sammanhang inte omfattas av tjänsteansvar innebär inte heller att inte förfarandet kan uppfylla rekvisitet för någon annan straffbar gärning än tjänstebrott. Det finns inget skäl att genom denna tekniska proposition ändra grunderna för tjänsteansvar enligt strafflagens 40 kap.

Tjänsteansvaret enligt strafflagens 40 kap. reflekterar vem som med stöd av bestämmelserna om tillämpningsområdet i lagens 16 kap. 20 § ska anses utgöra föremålet för vissa brott som avses i det kapitlet. Begreppet tjänsteman används också i vissa andra bestämmelser i strafflagen. I de allmänna bestämmelserna används begreppet bl.a. i bestämmelserna om avsättning i 2 kap. 7 och 10 § och i bestämmelserna om straffarter i 6 kap. 1 §. En tjänsteman står som gärningsman i tortyrbrott enligt 11 kap. 9 a §. Tjänstemän nämns i rekvisitet för föremålet för gärningen i 17 kap. 8 § som gäller ordnande av olaglig inresa samt i bestämmelsen om mord i 21 kap. 2 § och den anknytande bestämmelsen om tillämpningsområdet i 18 § i samma kapitel.

1.6 40 kap. 11 § 1 punkten i strafflagen

Enligt 40 kap. 11 § 1 punkten i strafflagen avses med tjänsteman den som står i tjänsteförhållande eller därmed jämförbart anställningsförhållande till staten, till en kommun eller till en samkommun eller något annat offentligrättsligt samarbetsorgan för kommuner, till riksdagen, till något av statens affärsverk, till den evangelisk-lutherska kyrkan eller det ortodoxa kyrkosamfundet eller till en församling eller ett samarbetsorgan för församlingar inom kyrkan eller kyrkosamfundet, eller till landskapet Åland, till Finlands Bank, Folkpensionsanstalten, Institutet för arbetshygien, kommunala pensionsanstalten, Kommunernas garanticentral eller kommunala arbetsmarknadsverket.

I 40 kap. 11 § 1 punkten anges som part i ett tjänsteförhållande eller därmed jämförbart anställningsförhållande bl.a. staten och en kommun. På grund av den föreslagna landskapslagen bör punkten kompletteras med ett omnämnande av landskapet, som placeras mellan dessa.

I tjänstebrottsreformen 1989 ansåg man i fråga om dem som stod i tjänsteförhållande till statens affärsverk att avsikten inte var att genom lagstiftningen om statens affärsverk ändra karaktären av tjänsteförhållandet eller arbetsavtalsförhållandet. Eftersom de anställda hos statens affärsverk således fortfarande stod i direkt tjänste- eller anställningsförhållande till staten, behövdes inget separat omnämnande om saken i strafflagens 2 kap. 12 § 1 mom. 1 punkt (LaUB 7/1989 rd s. 5).

I tjänstebrottsreformen 2002 ansåg man att anställda i tjänsteförhållande hos de statliga affärsverken också i fortsättningen ska betraktas som statstjänstemän. De statliga affärsverken är en del av staten som offentligt samfund. I strafflagens 40 kap. 11 § 1 punkt togs emellertid för tydlighetens skull in ett omnämnande av statens affärsverk (RP 77/2001 rd, s. 50).

Enligt 13 § 2 mom. 5 punkten i 1995 års kommunallag (365/1995) skulle fullmäktige fatta beslut om de mål för verksamheten och ekonomin som ska ställas upp för kommunens affärsverk. Enligt 17 § 3 mom. 2 punkten i den lagen kunde fullmäktige tillsätta direktioner för skötseln av affärsverk eller andra institutioner eller uppgifter. År 2007 kompletterades lagstiftningen om affärsverk i kommunallagen med bestämmelser om kommunala affärsverk i ett

10 a kap. I 2015 års kommunallag finns bestämmelser om kommunala affärsverk i 9 kap. I den lagens 65 § finns bestämmelser om kommunala affärsverk och deras uppgifter. Enligt 65 § 1 mom. kan en kommun eller en samkommun inrätta kommunala affärsverk för uppgifter som ska skötas enligt företagsekonomiska principer, om inte något annat föreskrivs i lagen. Det kommunala affärsverket fungerar som en del av kommunen eller samkommunen. Det kommunala affärsverket är alltså inte en separat juridisk person (RP 268/2014 rd, s. 191). Bestämmelsen i 87 § i kommunallagen gäller kommunens anställda. Enligt 87 § 1 mom. första meningen står de som är anställda hos kommunen i tjänsteförhållande eller arbetsavtalsförhållande till kommunen. Regleringen har inte påverkat 40 kap. 11 § 1 punkten i strafflagen.

Bestämmelserna i 52 § i den föreslagna landskapslagen gäller affärsverkens ställning och uppgifter. Enligt 52 § 1 mom. ska landskapet inrätta ett eller flera affärsverk med uppgift att producera sådana social- och hälsovårdstjänster som omfattas av landskapets organiseringsansvar, och andra tjänster enligt vad som föreskrivs särskilt, samt utföra uppgifter som landskapet har anvisat verket utifrån sitt organiseringsansvar. Varje affärsverk svarar för den utövning av offentlig makt som krävs för de tjänster det har ansvar för att producera. Affärsverken ska också ge landskapet experthjälp när det gäller att fullgöra landskapets uppgifter. Närmare bestämmelser om uppgifterna för landskapets affärsverk finns i förvaltningsstadgan. Enligt landskapslagens 52 § 2 mom. fungerar landskapets affärsverk som en del av landskapet. Bestämmelsen i landskapslagens 75 § gäller landskapets anställda. Enligt första meningen i paragrafen står de som är anställda hos ett landskap i tjänsteförhållande eller arbetsavtalsförhållande till landskapet. Liksom det kommunala affärsverket behöver inte heller landskapets affärsverk nämnas i 40 kap. 11 § 1 punkten i strafflagen.

I 16 kap. i den föreslagna landskapslagen finns bestämmelser om landskapens nationella servicecenter. Enligt 118 § 1 mom. ska landskapen ha följande nationella servicecenter: 1) servicecentret för lokal- och fastighetsförvaltning, 2) servicecentret för ekonomi- och personalförvaltning, 3) servicecentret för informations- och kommunikationstekniska tjänster. Servicecentret för ekonomi- och personalförvaltning kommer emellertid inte att förverkligas.

Enligt landskapslagens 118 § 2 mom. är servicecentren aktiebolag som landskapen äger gemensamt på det sätt som avses i landskapslagen eller i lagen om införande av landskapslagen, lagen om ordnande av social- och hälsovård och lagen om ordnande av räddningsväsendet och där också staten kan vara delägare.

Enligt landskapslagens 118 § 3 mom. är kunderna hos servicecentren landskapen, sammanslutningar där landskapen har bestämmande inflytande och sådana dottersammanslutningar till landskapet som avses i lagens 4 §, när de inte bedriver verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden. Enligt 118 § 6 mom. ska servicecentren antingen själva producera eller som köpta tjänster skaffa sina ägare och de kunder som avses i 3—5 mom. sådana expert- och stödtjänster som avses i 120—122 §.

Enligt den föreslagna 127 § i landskapslagen, som gäller begränsning av rätten att överlåta aktier i servicecenter, får ett landskap inte sälja, pantsätta eller på annat sätt överlåta aktier i aktiebolag som avses i lagens 118 § till andra än ett annat landskap eller till staten.

Enligt det föreslagna 128 § 1 mom. i landskapslagen ska på servicecentren tillämpas aktiebolagslagen (624/2006), om inte något annat föreskrivs i lag. Enligt 128 § 2 mom. ska på servicecentren tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, språklagen och arkivlagen (831/1994).

Bestämmelserna i 14 § i lagen om införande av landskapslagen, lagen om ordnande av social- och hälsovård och lagen om ordnande av räddningsväsendet (RP 15/2017 rd, lagförslag 3, ne-

RP 65/2018 rd

dan *införandelagen*) gäller personalens ställning. Enligt 14 § 1 mom. ska när uppgifter inom social- och hälsovården och räddningsväsendet och den personal som utför dessa uppgifter överförs från kommunerna och samkommunerna till landskapen och landskapens nationella servicecenter i samband med landskapsreformen överföringen betraktas som överlåtelse av rörelse.

Verksamhetsfältet för landskapens servicecenter omfattar närmast stödtjänster. Samfundsformen för servicecentren är aktiebolag. I den gällande 40 kap. 11 § 1 punkten i strafflagen nämns inte aktiebolag. Det är inte ändamålsenligt att i samband med denna proposition, som närmast gäller tekniska ändringar, komplettera 40 kap. 11 § med ett omnämnande av servicecenter i aktiebolagsform. Till den del som gäller utövning av offentlig makt kan bestämmelserna i 40 kap. 11 § 5 punkten tillämpas. För att utvidga tillämpningsområdet för straffansvaret kan man vid behov tillämpa det regleringssätt som avses i 40 kap. 12 § 5 mom.

I RP 14/2018 rd som ingår i landskaps- och social- och hälsovårdsreformpaketet föreslås det att det inrättas Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet, som tilldelas största delen av de uppgifter som för närvarande sköts av regionförvaltningsverken och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, vilka enligt förslaget ska läggas ner. Till den nya myndigheten överförs också en del av närings-, trafik- och miljöcentralernas (NTM-centralernas) uppgifter samt av de uppgifter som hör till utvecklings- och förvaltningscentralen för NTM-centralerna, vilka alla ska läggas ner. Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet är enligt förslaget en rikstäckande och sektorsövergripande statlig förvaltningsmyndighet, som genom sin verksamhet tryggar tillgodoseendet av de grundläggande rättigheterna och rättssäkerheten genom att sköta verkställighets-, styrnings-, tillstånds-, registrerings- och tillsynsuppgifter i fråga om efterlevnaden av lagstiftningen. Statens tillstånds- och tillsynsmyndighet är en helt ny myndighetstyp. Den underställs statsrådet och kommer att vara gemensam för de ministerier som styr myndigheten. Eftersom det rör sig om en statlig förvaltningsmyndighet är det inte nödvändigt att i strafflagens 40 kap. 11 § 1 punkt ta in något särskilt omnämnande av myndigheten.

I den förnyade pensionslagstiftningen används inte längre uttrycket kommunal pensionsanstalt. Dessa uppgifter sköts numera av Keva. Enligt 1 § i lagen om Keva (66/2016) är Keva en offentligrettslig pensionsanstalt som förvaltas av sina medlemssamfund. Det är motiverat att i strafflagens 40 kap. 11 § 1 punkt ersätta uttrycket kommunal pensionsanstalt med rekvisitet Keva.

Språkräkten i bestämmelsen om den evangelisk-lutherska kyrkan och den ortodoxa kyrkan revideras samtidigt tekniskt.

Institutets för arbetshygien svenska namn har ändrats till Arbetshälsoinstitutet (1178/2005).

I tjänstebrottsreformen 1989 avsågs med tjänsteman enligt strafflagens 2 kap. 12 § 1 mom. 1 punkt bl.a. den som stod i tjänsteförhållande eller därmed jämförligt anställningsförhållande till landskapet Åland. Enligt 2 punkten i det momentet avsågs med tjänstemän också bl.a. medlemmar i ett i 1 punkten avsett offentligt samfund eller motsvarande organ inom ett offentligt samfund och andra förtroendevalda inom ett i 1 punkten avsett offentligt samfund. Med förtroendevalda avsågs bl.a. ledamöter av lagtinget i landskapet Åland (RP 58/1988 rd, s. 42). Tjänstebrottsreformen 1989 trädde i kraft den 1 januari 1990.

Enligt 40 kap. 11 § 1 punkten i den strafflag som utfärdades genom tjänstebrottsreformen 2002 avses med tjänsteman enligt lagen den som står i tjänsteförhållande eller därmed jämförligt anställningsförhållande till bl.a. landskapet Åland. I definitionen av en person som sköter offentligt förtroendeuppdrag i 2 punkten och definitionen av en offentligt anställd arbetstagare i 3 punkten hänvisas det till bestämmelsen i 1 punkten.

Självstyrelselagen för Åland (1144/1991) trädde i kraft den 1 januari 1993. Enligt 1 punkten i 18 §, som gäller landskapets lagstiftningsbehörighet, har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om lagtingets organisation och uppgifter samt val av lagtingets ledamöter, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar. Enligt 2 punkten i paragrafen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapets tjänstemän, tjänstekollektivavtal för landskapets anställda och disciplinär bestraffning av landskapets tjänstemän. Enligt 4 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om kommunindelning, kommunala val, kommunernas förvaltning, kommunernas tjänsteinnehavare, tjänstekollektivavtal för kommunernas anställda och disciplinär bestraffning av kommunernas tjänsteinnehavare. Enligt 25 punkten har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om beläggande med straff och storleken av straff inom rättsområden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelserna i självstyrelselagens 27 § gäller rikets lagstiftningsbehörighet. Enligt paragrafens 22 respektive 42 punkt har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om straffrätt, med undantag av vad som bestäms i 18 § 25 punkten i lagen, och i fråga om övriga angelägenheter som enligt grundsatserna i lagen ska hänföras till rikets lagstiftningsbehörighet.

Bestämmelserna i 18 § 2, 4 och 25 punkten i självstyrelselagen för Åland är ursprungliga bestämmelser, och också bestämmelsen i 1 punkten i den paragrafen har till den del som är relevant i detta sammanhang i sak samma innehåll som i den lag som stiftades 1991. Även punkterna 22 och 42 i självstyrelselagens 27 § som gäller rikets lagstiftningsbehörighet är i ursprunglig form.

Även om landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om tjänstemännen i landskapet Åland och de kommunala tjänstemännen, torde det inte vara uteslutet att en kommunal tjänsteman kan vara verksam på ett område där riket har lagstiftningsbehörighet. Tjänstemannabegreppet i strafflagens 40 kap. 11 § har betydelse i strafflagen också utanför bestämmelserna om tjänstebrott i 40 kap. I tjänstebrottsreformen 1989, som genomfördes innan självstyrelselagen för Åland trädde i kraft, fanns definitionen av en tjänsteman i strafflagens allmänna bestämmelser, i 2 kap. I samband med tjänstebrottsreformen 2002 däremot flyttades definitionen till strafflagens särskilda del till 40 kap.

Ålandskommittén 2013, som haft till uppdrag att utveckla Ålands självstyrelse, konstaterar i sitt slutbetänkande (justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 33/2017, s. 124) att några straffstadganden ännu inte har införts i landskapslagstiftningen när det gäller landskapsregeringen och dess tjänstemän. Med stöd av 71 § i 1991 års självstyrelselag gäller därför strafflagens straffbestämmelser för tjänstebrott i sin lydelse den 1 januari 1993 fram tills dess att lagtinget använder sig av sin behörighet.

Med stöd av det som sägs ovan har det i den föreslagna 40 kap. 11 § 1 punkten i denna proposition inte tagits in något omnämnande av landskapet Åland. Detta har betydelse också med tanke på paragrafens 2 och 3 punkt, eftersom de innehåller hänvisningar till 1 punkten.

1.7 40 kap. 11 § 2 punkten i strafflagen

Enligt 40 kap. 11 § 2 punkten i strafflagen avses med person som sköter offentligt förtroendeuppdrag kommunfullmäktige och andra genom allmänna val utsedda medlemmar av representantskapet i ett offentligt samfund som nämns i 1 punkten, dock inte riksdagsledamöter i sitt uppdrag som riksdagsledamot, samt medlemmar av ett organ för ett offentligt samfund eller en inrättning som nämns i 1 punkten, såsom statsrådet, en kommunstyrelse, nämnd, direktion,

kommitté, kommission eller delegation, samt andra förtroendevalda inom nämnda offentliga samfund eller inrättningar.

I bestämmelsen nämns som personer som sköter offentligt förtroendeuppdrag bl.a. kommunfullmäktige och medlemmar av statsrådet eller en kommunstyrelse.

I 10 kap. i landskapslagen finns bestämmelser om förtroendevalda. I landskapslagens 58 § föreskrivs det om landskapets förtroendevalda. Enligt 58 § 1 mom. är förtroendevalda i landskapet ledamöterna och ersättarna i landskapsfullmäktige, personer som har valts till ledamöter i landskapets organ samt andra personer som har valts för att sköta förtroendeuppdrag i landskapet. En tjänsteinnehavare eller arbetstagare i landskapet som på grundval av sin uppgift har valts till ledamot i ett landskapsorgan är dock inte förtroendevald i landskapet. Enligt 58 § 2 mom. ska de förtroendevalda främja kommunens och invånarnas intressen samt sköta sitt förtroendeuppdrag med värdighet och så som uppdraget förutsätter. Enligt 58 § 3 mom. ska på en person som landskapet har valt att sköta ett statligt förtroendeuppdrag tillämpas vad som föreskrivs om landskapets förtroendevalda.

I 29 § i landskapslagen finns bestämmelser om landskapets organ. Enligt 29 § 1 mom. ska det i landskapet förutom landskapsfullmäktige finnas en landskapsstyrelse och en revisionsnämnd. Enligt 29 § 2 mom. kan landskapsfullmäktige tillsätta 1) nämnder som lyder under landskapsstyrelsen för skötseln av uppgifter av bestående natur, 2) direktioner som lyder under landskapets organ för skötseln av en bestämd uppgift, 3) sektioner i landskapsstyrelsen samt i nämnder och direktioner. Enligt 29 § 3 mom. kan landskapsstyrelsen, och med stöd av ett beslut av landskapsfullmäktige även andra organ, tillsätta en kommitté för att sköta en viss uppgift. Landskapslagens 29 § påminner om 30 § i kommunallagen, som gäller kommunens organ.

Med anledning av det som sägs ovan är det motiverat att 40 kap. 11 § 2 punkten i strafflagen kompletteras med omnämmanden av landskapsfullmäktige och landskapsstyrelsen.

I införandelagens 6 § föreslås bestämmelser om temporärt beredningsorgan i landskapet. Bestämmelser om det temporära beredningsorganets uppgifter och behörighet föreslås i lagens 7 §. Med beaktande av bland annat beredningsorganets temporära karaktär är det inte motiverat att i strafflagens 40 kap. 11 § ta in bestämmelser om ett sådant organ. Vid behov kan frågan regleras exempelvis genom att ta in en särskild bestämmelse om tjänsteansvar i införandelagens 6 §.

2 Propositionens konsekvenser

I propositionen föreslås det att i strafflagen görs de tekniska ändringar som föranleds av inrättandet av landskapen och reformen av ordnandet av social- och hälsovården. Definitionerna av allmänna val och allmän omröstning i anslutning till bestämmelserna om valbrott föreslås bli kompletterade genom omnämmanden av landskapsval och folkomröstning i landskap. I bestämmelserna om åtalsrätt och hörande i samband med egenmäktigt omhändertagande av barn föreslås det att omnämmandet av att socialnämnden i kommunen ska höras ersätts med ett omnämmande av att affärsverket i det landskap ska höras där barnet är bosatt eller befinner sig eller som annars uppenbarligen har de bästa uppgifterna om barnet. I fråga om Åland hörs den socialvårdsmyndighet som är behörig enligt Ålands landskapslagstiftning. Definitionen av subvention i kap. 29 i strafflagen som gäller brott mot den offentliga ekonomin kompletteras genom omnämmanden av landskapet. I definitionen av en tjänsteman och av en person som

sköter offentligt förtroendeuppdrag i strafflagens 40 kap. föreslås kompletteringar som avser landskapsstrukturen.

Eftersom det rör sig om tekniska ändringar av strafflagen som föranleds av landskaps- och social- och hälsovårdsreformen har ändringarna inga sådana betydande konsekvenser som inte hänför sig till de berörda reformerna. Genom att begreppen landskapsval och folkomröstning i landskapet fogas till 14 kap. 7 § utvidgas området för straffbart förfarande. Eftersom valbrott är ytterst ovanliga, har detta ingen nämnvärd betydelse. I ändringen av 25 kap. 9 § rör det sig endast om att den part som ska höras ändras med anledning av social- och hälsovårdsreformen. Kompletteringen av definitionen av subvention i strafflagens 29 kap. 9 § kan ha en liten betydelse för antalet subventionsbrott. Att definitionen av en tjänsteman och en person som sköter offentligt förtroendeuppdrag i 40 kap. 11 § 1 och 2 punkten kompletteras med omnämmanden av relevanta personer på landskapsnivå föranleds av organisations- och uppgiftsarrangemang inom ramen för landskaps- och social- och hälsovårdsreformen.

Omnämmandena av landskapet Åland föreslås bli strukna i definitionerna av allmänna val och tjänstemän.

3 Beredningen av propositionen och samband med andra propositioner

Propositionen har beretts vid justitieministeriet. Utlåtande om utkastet till regeringsproposition begärdes av 31 remissinstanser. Man fick in 16 remissvar som kom från följande: undervisnings- och kulturministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, riksdagens justitieombudsman, justitiekanslern i statsrådet, Ålands landskapsregering, tingsrätten i Satakunta, polisinsättningen i Uleåborg, Polisstyrelsen, riksåklagarämbetet, Finlands Advokatförbund, Finlands Kommunförbund rf, professor Olli Mäenpää, professor emeritus Pekka Viljanen och minister Lauri Tarasti. Utifrån yttrandena gjordes kompletteringar och ändringar i bestämmelser och motivering.

I propositionen föreslås det att i strafflagen görs de tekniska ändringar som föranleds av den reform som gäller inrättande av landskap och ordnandet av social- och hälsovården. Propositionen anknyter i synnerhet till inrättandet av landskapen och landskapens struktur och till landskapens uppgifter och finansiering enligt den föreslagna landskapslagen, lagen om ordnande av social- och hälsovård, införandelagen och finansieringslagen (RP 15/2017 rd, RP 57/2017 rd) samt valfrihetslagen (RP 16/2018 rd).

4 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt och i harmonisering med ikraftträdandet av de delar av landskaps- och social- och hälsovårdsreformen som utgör grunden för ändringarna. Den ändring i definitionen som gäller allmänna val och allmän omröstning avses träda i kraft innan det första landskapsvalet hålls i oktober 2018. Det är ändamålsenligt att de ändringar som gäller definitionerna av subvention samt av en tjänsteman och en person som sköter offentligt förtroendeuppdrag träder i kraft samtidigt med landskapslagen. Det är motiverat att bestämmelsen om hörande i samband med egenmäktigt omhändertagande av barn träder i kraft samtidigt som de berörda uppgifterna överförs från socialnämnden i kommunen till landskapen.

5 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

RP 65/2018 rd

Propositionen gäller ändringar av teknisk natur som görs i strafflagen med anledning av landskaps- och social- och hälsovårdsreformen. De föreslagna bestämmelserna är inte problematiska med hänsyn till grundlagen.

Bestämmelserna i 14 kap. 7 § i strafflagen och uppdateringen av bestämmelserna bidrar till att tillgodose den rösträtt och rätt till inflytande som tryggas i grundlagens 14 §. Bestämmelserna om hörande i 25 kap. 9 § 2 mom. i strafflagen syftar till att tillgodose barnets intresse och rättigheter. Genom kompletteringen av definitionen av subventioner i 29 kap. 9 § i strafflagen säkerställs det att offentliga medel används på korrekt sätt. Kompletteringen av definitionerna av en tjänsteman och av en person som sköter ett offentligt uppdrag i 40 kap. 11 § i strafflagen bidrar till att genomföra bestämmelserna om korrekt skötsel av offentliga uppgifter och åtföljande ansvar i 2 § 3 mom. och 118 och 124 § i grundlagen.

Bestämmelserna tillgodoser de krav som den straffrättsliga legalitetsprincip som anges i grundlagens 8 § ställer på strafflagstiftningen.

Enligt grundlagens 120 § har landskapet Åland självstyrelse enligt vad som särskilt bestäms i självstyrelselagen för Åland. Med beaktande av bestämmelserna om landskapets och rikets lagstiftningsbehörighet i självstyrelselagen för Åland föreslås inte längre några bestämmelser om lagtingsval i 14 kap. 7 § 1 mom. i strafflagen, och inte heller något omnämnande av landskapet Åland i 40 kap. 11 § 1 punkten i strafflagen. När bestämmelsen om hörande i strafflagens 25 kap. 9 § 2 mom. ändras bör landskapet Åland beaktas i bestämmelsen.

Propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen (39/1889) 14 kap. 7 §, 25 kap. 9 § 2 mom., 29 kap. 9 § 2 och 4 mom. och 40 kap. 11 § 1 och 2 punkten, sådana de lyder, 14 kap. 7 § i lag 1010/1995, 25 kap. 9 § 2 mom. i lag 441/2011, 29 kap. 9 § 2 och 4 mom. i lag 814/1998 och 40 kap. 11 § 1 och 2 punkten i lag 604/2002, som följer:

14 kap.

Om brott mot politiska rättigheter

7 §

Definitioner

Med *allmänna* val avses i detta kapitel riksdagsval, presidentval, landskapsval, kommunalval och Europaparlamentsval samt allmänna kyrkliga val.

Med *allmän omröstning* avses i detta kapitel statliga folkomröstningar samt folkomröstningar i landskap och kommuner.

25 kap.

Om brott mot friheten

9 §

Åtalsrätt

Åklagaren får inte väcka åtal för egenmäktigt omhändertagande av barn, om detta skulle strida mot barnets fördel. Innan åtal väcks ska affärsverket i det landskap höras där barnet är bosatt eller befinner sig eller som annars uppenbarligen har de bästa uppgifterna om barnet. I fråga om Åland hörs den socialvårdsmyndighet som är behörig enligt Ålands landskapslagstiftning.

29 kap.

Om brott mot den offentliga ekonomin

9 §

Definitioner och ansvarsfördelning

Med *subvention* avses i detta kapitel ekonomiskt stöd som beviljas för något annat ändamål än privat konsumtion

1) antingen enligt lag eller efter prövning av statens, ett landskaps, en kommuns eller något annat offentligt samfunds medel eller, enligt vad som därom särskilt föreskrivs genom lag, av en sammanslutnings eller stiftelses medel, eller

2) ur Europeiska unionens allmänna budget eller de budgetar som förvaltas av Europeiska unionen eller för dess räkning.

Med *subvention* avses även statsandel till en kommun eller en samkommun samt statsunderstöd till ett landskap, en kommun eller en samkommun.

40 kap.

Om tjänstebrott

11 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *tjänsteman* den som står i tjänsteförhållande eller därmed jämförbart anställningsförhållande till staten, till ett landskap eller till en kommun eller till en samkommun eller något annat offentligt samfund eller till ett offentligt samarbetsorgan för kommuner, till riksdagen, till något av statens affärsverk, till den evangelisk-lutherska kyrkan eller den ortodoxa kyrkan eller en församling eller ett samarbetsorgan för församlingar inom någon av dessa kyrkor eller till Finlands Bank, Folkpensionsanstalten, Arbetshälsoinstitutet, Keva, Kommunernas garanticentral eller Kommunala arbetsmarknadsverket,

2) *person som sköter offentligt förtroendeuppdrag* landskapsfullmäktige, kommunfullmäktige och andra genom allmänna val utsedda medlemmar av representantskapet i ett offentligt samfund som avses i 1 punkten, dock inte riksdagsledamöter i sitt uppdrag som riksdagsleda-

RP 65/2018 rd

mot, samt medlemmar av ett organ för ett offentligt samfund eller en inrättning som avses i 1 punkten, såsom statsrådet, en landskapsstyrelse, kommunstyrelse, nämnd, direktion, kommitté, kommission eller delegation, samt andra förtroendevalda inom offentliga samfund eller inrättningar som avses i 1 punkten,

Bestämmelserna i 14 kap. 7 § i denna lag träder i kraft den 20 , bestämmelserna i 29 kap. 9 § 2 och 4 mom. och 40 kap. 11 § 1 och 2 punkten den 20 och bestämmelserna i 25 kap. 9 § 2 mom. den 20 .

Helsingfors den 17 maj 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Justitieminister Antti Häkkinen

Lag

om ändring av strafflagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i strafflagen (39/1889) 14 kap. 7 §, 25 kap. 9 § 2 mom., 29 kap. 9 § 2 och 4 mom. och 40 kap. 11 § 1 och 2 punkten, sådana de lyder, 14 kap. 7 § i lag 1010/1995, 25 kap. 9 § 2 mom. i lag 441/2011, 29 kap. 9 § 2 och 4 mom. i lag 814/1998 och 40 kap. 11 § 1 och 2 punkten i lag 604/2002, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

14 kap.

Om brott mot politiska rättigheter

Om brott mot politiska rättigheter

7 §

7 §

Definitioner

Definitioner

Med allmänna val avses i detta kapitel statliga val, *lagtingsval*, kommunala val och val av företrädare i Europaparlamentet samt allmänna kyrkliga val.

Med allmän omröstning avses i detta kapitel statliga och kommunala folkomröstningar.

Med allmänna val avses i detta kapitel *riksdagsval*, *presidentval*, *landskapsval*, kommunalval och *Europaparlamentsval* samt allmänna kyrkliga val.

Med allmän omröstning avses i detta kapitel statliga folkomröstningar *samt folkomröstningar i landskap och kommuner*.

25 kap.

25 kap.

Om brott mot friheten

Om brott mot friheten

9 §

9 §

Åtalsrätt

Åtalsrätt

Åklagaren får inte väcka åtal för egenmäktigt omhändertagande av barn, om detta skulle strida mot barnets fördel. Innan åtal väcks ska socialnämnden i den kommun höras där barnet är bosatt eller befinner sig eller som annars uppenbarligen har de bästa uppgifterna om barnet.

Åklagaren får inte väcka åtal för egenmäktigt omhändertagande av barn, om detta skulle strida mot barnets fördel. Innan åtal väcks ska *affärsverket i det landskap* höras där barnet är bosatt eller befinner sig eller som annars uppenbarligen har de bästa uppgifterna om barnet. *I fråga om Åland höras den socialvårdsmyndighet som är behörig enligt Ålands landskapslagstiftning.*

RP 65/2018 rd

Gällande lydelse

29 kap.

Om brott mot den offentliga ekonomin

9 §

Definitioner och ansvarsfördelning

Med subvention avses i detta kapitel ekonomiskt stöd som beviljas för något annat ändamål än privat konsumtion

1) antingen enligt lag eller efter prövning av statens, en kommuns eller något annat offentligt samfunds medel eller, enligt vad som därom särskilt bestäms genom lag, av en sammanslutnings eller stiftelses medel,

2) ur Europeiska gemenskapernas allmänna budget eller de budgetar som förvaltas av Europeiska gemenskaperna eller för deras räkning.

Med subvention avses även statsandel eller statsunderstöd till en kommun eller en samkommun.

Föreslagen lydelse

29 kap.

Om brott mot den offentliga ekonomin

9 §

Definitioner och ansvarsfördelning

Med subvention avses i detta kapitel ekonomiskt stöd som beviljas för något annat ändamål än privat konsumtion

1) antingen enligt lag eller efter prövning av statens, *ett landskaps*, en kommuns eller något annat offentligt samfunds medel eller, enligt vad som därom särskilt bestäms genom lag, av en sammanslutnings eller stiftelses medel,

2) ur Europeiska *unionens* allmänna budget eller de budgetar som förvaltas av Europeiska *unionen* eller för dess räkning.

Med subvention avses även statsandel till en kommun eller en samkommun samt statsunderstöd till *ett landskap*, en kommun eller en samkommun.

40 kap.

Om tjänstebrott

11 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) tjänsteman den som står i tjänsteförhållande eller därmed jämförbart anställningsförhållande till staten, till en kommun eller till en samkommun eller något annat offentligrättsligt samarbetsorgan för kommuner, till riksdagen, till något av statens affärsverk, till den evangelisk-lutherska kyrkan eller det ortodoxa kyrkosamfundet eller till en församling eller ett samarbetsorgan för församlingar inom kyrkan eller kyrkosamfundet, *eller till landskapet Åland*, till Finlands Bank, Folkpensionsanstalten, Institutet för arbetshygien, kommunala pensionsanstalten, Kommunernas garanticentral eller kommu-

40 kap.

Om tjänstebrott

11 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) tjänsteman den som står i tjänsteförhållande eller därmed jämförbart anställningsförhållande till staten, *till ett landskap eller* till en kommun eller till en samkommun eller något annat offentligrättsligt samarbetsorgan för kommuner, till riksdagen, till något av statens affärsverk, till den evangelisk-lutherska kyrkan eller den ortodoxa kyrkan eller en församling eller ett samarbetsorgan för församlingar inom någon av dessa kyrkor eller till Finlands Bank, Folkpensionsanstalten, *Arbetshälsoinstitutet*, *Keva*, Kommunernas garanticentral eller Kommunala arbetsmarknadsverket,

RP 65/2018 rd

Gällande lydelse

nala arbetsmarknadsverket,

2) person som sköter offentligt förtroendeuppdrag kommunfullmäktige och andra genom allmänna val utsedda medlemmar av representantskapet i ett offentligt samfund som nämns i 1 punkten, dock inte riksdagsledamöter i sitt uppdrag som riksdagsledamot, samt medlemmar av ett organ för ett offentligt samfund eller en inrättning som nämns i 1 punkten, såsom statsrådet, en kommunstyrelse, nämnd, direktion, kommitté, kommission eller delegation, samt andra förtroendevalda inom nämnda offentliga samfund eller inrättningar,

Föreslagen lydelse

2) person som sköter offentligt förtroendeuppdrag *landskapsfullmäktige*, kommunfullmäktige och andra genom allmänna val utsedda medlemmar av representantskapet i ett offentligt samfund som avses i 1 punkten, dock inte riksdagsledamöter i sitt uppdrag som riksdagsledamot, samt medlemmar av ett organ för ett offentligt samfund eller en inrättning som avses i 1 punkten, såsom statsrådet, *en landskapsstyrelse*, kommunstyrelse, nämnd, direktion, kommitté, kommission eller delegation, samt andra förtroendevalda inom offentliga samfund eller inrättningar som avses i 1 punkten,

Bestämmelserna i 14 kap. 7 § i denna lag träder i kraft den 20 , bestämmelserna i 29 kap. 9 § 2 och 4 mom. och 40 kap. 11 § 1 och 2 punkten den 20 och bestämmelserna i 25 kap. 9 § 2 mom. den 20 .
